

Om och kring Flinkstugan

Den idylliska Flinkstugan när den stod på Kyrkbacken.

PÅ VALLBY står en liten anspråkslös stuga som ett tyst vittnesbörd om hur "enkelt" folk levde på Kyrkbacken i gångna tider. Det är den s.k. Flinkstugan som fått sitt namn efter en av de tidigast kända personer som bott i den. Av allt att döma uppfördes den i slutet av 1700- eller början av 1800-talet. Om tomten där stugan låg och om människor som bott där berättade fru Karin Kjelldahl vid Kyrkbacksföreningens årsmöte i tisdags i Kyrkbacksgården många intressanta ting.

Intresset för Kyrkbacken och dess historia genom seklerna är alltid något som fånglar västeråsare. Det märktes även på det stora deltagandet i Kyrkbacksföreningens årsmöte.

Bebyggelsen på Kyrkbacken hörde inte till det mest fashionabla i det gamla Västerås. Det var mestadels ganska fattigt folk som bodde där och dessutom sådana människor som man inte gärna ville möta en mörk kväll eller ha att göra med, om man hade en del otalt med dem som svarade för rätt och ordning i staden. Där bodde ju Mästermannen som företog rättsliga operationer på brottslingar, Bödeln som ju gick ännu hårdare fram och Spögubben som hade ett tämligen obehagligt yrke. Namnet Kyrkbacken möter oss först på 1600-talet.

Tomten där Flinkstugan så småningom kom att ligga ägdes på 1680-talet av spögubben Lars Andersson, som förutom att han skulle utdela spöstraff även tjänstgjorde som kyrkstöt. Antagligen bodde väl Lars Andersson också på tomten, men det vet vi inte. Däremot vet vi att tomten var bebodd 1739

och vi känner namnet på några av dessa som bodde där på mitten av 1700-talet. Det var mурaren och borgaren Anders Svanström, död 1743 och hans änka, Anna Olsdotter, död 1775 och Anna Danielsdotter som flyttade till området 1749.

OCH DET ÄR på den del av tomten som gränsade mot Djäknegatan som Flinkstugan uppfördes för snart 200 år sedan. Den tidigast kända person som bodde här var arbetsskarlen Gustaf Olsson, vilkens namn förbinds med stugan 1873. Vid samma tid kom körkarlen Anders Flink, född 1822 att bosätta sig här och det är han som fått ge namn åt stugan. Av den lilla verkstaden som man ser i stugan, där den står på Vallby, skänkt dit av byggmästare J. A. Fredriksson 1924, kunde man tro att Flink varit skomakare. Men den ende skomakare som bott i stugan var Karl Bernhard Borg som var bosatt här i början av 1900-talet. Det är möjligt att det var efter honom som familjen Nyzell flyttade hit. Och ett av familjens åtta barn kunde fru Kjelldahl presentera under kvällen, nämligen fröken Märta Nyzell som nu är bosatt i Tillberga. En annan av de närvarande som bott i Flinkstugan är herr Erik Andersson.

FÖR ATT ATERGA till tomten var den i släkten Flodins ägo 1894. Sen styckades den. En del förvärvades av bröderna Keijser 1899, och den del, där Flinkstugan låg, inköpte byggmästare Fredriksson 1918 och skänkte som ovan nämnts stugan 1924 till Vallby.

Sedan 1951 är Västerås stad ägare till tomten och i gården som uppfördes efter Flinkstugan bor bl.a. fru Karin Kjell-

dahl i vilkens sällskap årsmötesdeltagarna fick vandra på Kyrkbacken en stund.

Vad Kyrkbacksföreningens årsmöte beträffar kan nämnas att fru Birgitta Samuelson sjöng sånger av Erik Gustaf Geijer och att styrelsen, som består av arkivassistenten Ragnar Barrefors, ordförande, fru Karin Kjelldahl, v. ordförande, tandläkare Erik Berggren, sekreterare, fru Ingegerd Ericsson, kassör samt församlingssgårdsföreståndare Ragnar Nilsson, omvaldes. Även suppleanterna, ingenjör Gunnar Örnberg och fru Sara Berggren samt revisorerna fröken Viola Eriksson och fru Ulla Magnusson omvaldes.

Antalet medlemmar i föreningen uppgår f. n. till 75 personer. Och så gott som vid varje sammanträde kan nya medlemmar hälsas välkomna.

Flinkstugan var Vivans barndomshem

□ Vivan Olsson, 71, vandrar allt emellanåt över Kyrkbacken. Hon liksom många andra gamla västeråsare tycker om dess miljö.

I hennes fall är det därtill något extra som drar. Hon är nämligen född på Kyrkbackens högst belägna del. Är så glad över att Kyrkbacken i dag är så välvårdad och vacker.

Nyligen gästade Vivan Gagerska gården på Vallby friluftsmuseum. Hon såg ut ge-

Vandring i Aros

nom ett fönster, pekade på Flinkstugan och sade: Det är mitt barndomshem. Där är jag född.

Har Vivan möjligen haft två barndomshem? Ja, på sätt och vis. Hon är verkligen född i Flinkstugan, men den låg då på Kyrkbacken med adress Djäknegatan 15. År 1924 skänktes Flinkstugan till Vallby av bisittaren i Arosborgarnas gille, byggmästare J. A. Fredriksson. Stugan återuppfördes därefter på sin nuvarande

plats som vinkelbyggnad till Tenngjutargården. Nu utgör stugan en del av den fina inramningen av friluftsmuseets torg.

— oo —

Vivan berättar vidare, att hennes föräldrar 1917 flyttade med sin treårige son från Kungsåra till Västerås. Där fick pappa Viktor arbete vid järnvägen. Det var under bostadsbristen, för att inte säga bostadsnödens, svåra år.

Föräldrarna lyckades emellertid få hyra Flinkstugan. Kort tid efter det att de flyttat dit föddes Vivan. Redan då Vivan var tre månader gammal begav sig familjen till fotograf Tolffs ateljé vid Vasagatan och förevigade sig. Familjen bodde kvar i Flinkstugan i tre års tid.

På fritiden sysslade pappa Viktor med skolagning. Då familjen sedan flyttade till ett torp vid Vedbo blev han skomakare på heltid.

Vivans bror har alltså kvar en stor låda med läster. Ett par gånger under Vivans skoltid gick föräldrarna med henne till Kyrkbacken och visade henne den stuga där hon var född. Hon minns att den då var omgiven av stenmur och blommande körsbärsträd. Vem som efter hennes familj flyttade in i Flinkstugan vet inte Vivan.

Flinkstugan skall ha fått sitt namn efter en körkarl med namnet Flink. Också denne hade skomakeri som fritidssysselsättning.

— oo —

Sedan Vivans make gått bort och de tre barnen flugit ut bor hon ensam i en stor trerumslä-

Flinkstugan. Ella och Viktor Eriksson med treårige sonen Hans och Vivan, tre månader.

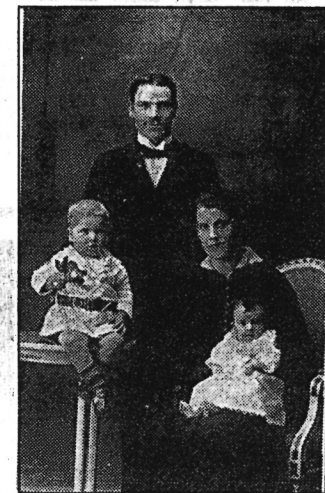
genhet på Råbyområdet. Vardagsrummet har hon förvandlat till en härlig vinterträdgård.

Det är en himmelsvid skillnad i fråga om boende från det hon var barn. Hon har svårt att fatta hur denna förändring gått till. Ibland frågar sig Vivan hur stora familjer kunde bo i sådana hus som Flinkstugan och många gånger ännu trängre och sämre.

Ja, nog har vi lite var anledning att instämma i Vivans bostadsfunderingar. Utrymmet har blivit större, värme-

isoleringen bättre och kanske det bästa av allt, den välsignade fjärrvärmens.

I en tidigare artikel nämnde jag att min gode vän Ramon Barklunds far och farfar bott i Tenngjutargården, Barklundska gården, som låg på nuvarande Viktor Larssons plats. Men då Ramon föddes 1928 hade gården stått på Vallby sedan sju år tillbaka. Finns det några fler nu levande västeråsare, som haft någon direkt eller indirekt kontakt med något av vårt friluftsmuseums många hus? ARVID OFFE

ULT 17.3.1992

Västerås
Vallby Frukosthus
Flinkstugan

Familjeredaktionens telefon: 021/199 252

En hejare på blommor och lastbilsrally

78 växter har slagit rot hemma hos Vivan Olsson på Ringduvegatan. En reslig, flikbladig monstera tornar upp framför balkongfönstret. Intill står en vasstaggad High Chapparral-kaktus, granne med ormbunken. Grönt i varje vrå.

Vivan Olsson, 75 år, har ärvt intresset för växter från sin mor, Ella, som också hade "gröna fingrar". Det är tveklöst Vivans glada humör och varma skratt som får växterna att trivas så bra.

Hon tycker om vackra saker överhuvudtaget. Med glädje minns hon de tusentals fina, fräscha smörgåsar hon bredde och garnerade under tjugo år i serveringen vid Kalmarsandsbadet i Bålsta.

Nedtrappning som blev hektisk

- Somrarna var hektiska, berättar Vivan.

- Under fyra månader gjorde vi flera års dagsverken.

Makarna Olsson ägde och drev tillsammans Kalmarsandsbadets campingplats, från 1958. Vivan hade redan som 17-åring börjat sällskapa med Artur, lugn och trygg skåning. De gifte sig 1938.

Artur Olsson hade länge bilverkstaden Autocentralen på Bäckby och på Munggatan i Västerås. Campingen skaffade han för att varva ner, men som sagt, somrarna blev intensiva.

Vivan stod i köket och bredde smörgåsar för allt vad tygen höll: "fyra räkor och tre ost", "två ägg och fem skin-ka".

- Det var en underbar tid, säger Vivan, men jag grät ibland när beställningarna bara strömmade in.

Smörgåsarna var serveringens stolthet, folk kom ändå från Örebro för att äta dem. En busslast entusiastiska ameriaknska turister fotograferade dem.

Tumme med det gröna. - Titta vilka fina eterneller! Vivan Olsson håller upp korg mitt i havet av blommor och växter. Hon trivs i sin gröna tillvaro.

Foto: GÖRAN WIDERBERG

- Räksmörgåsarna var speciellt roliga att göra. De var så fluffiga, vackra.

Kaffet maldes i serveringen

Olssons köpte kaffeböner och malde själva. De sålde mjöld och mjukglass och mycket annat och testade sig fram till de bästa varorna. Barnen Håkan, Lena och Ulla hjälpte till i kiosken eller köket. Det fanns också ett tiotal personer anställda.

Tusentals besökare kom till badet under heta sommarkvar. Liv och rörelse. Vivan bär på många soliga minnen från denna tid.

Ledsamt nog, för familjens del, rivdes campinganläggningen förra året. Andra

ägare tog över efter 1976, det är Artur dog.

Körde snabbast i bilrodeon

Vivan Olsson glömmet heller aldrig hur trevligt hon haft i Västerås kvinnliga bilkår. Där är hon nu "passiv" medlem. Hon var så pass kort att hon fick stå på en låda för att komma upp i de stora lastbilarna, men hon var en hejare på att köra och deltog med framgång i flera biltävlingar. Bland annat vann hon den välbesökta bilrodeon på Tippvallen i Västerås.

Men i tävlingen Silverskölden i Sala gick det sämre.

- Jag låg bra till, men så brakade jag in i skogen och sen var det över för min del. Vad besviken jag blev!

Numera är de fridsamma blommorna hennes hobby.

Ibland tar hon en tur till Vallby för att titta på sitt födelsehem. Hon är född i Flinkstugan, som i hennes barndom låg på Kyrkbacken, omgiven av en stenmur och blommande körsbärsträd. Den flyttades senare till torget på Vallby.

Barn, barnbarn och åtta barnbarnsbarn, yngst av dem lille Mattias, kommer på besök till Vivan. Hon har också stor glädje av sina omtänksamma grannar på Råby.

- Vi vattnar blommor och handlar åt varandra, och om jag inte tänder lampan på kvällen ringer de och frågar om allt är bra. Det är en stor trygghet för mig.

I dag, tisdag, besöker de Vivan på 75-årsdagen. Och de vet ju vad hon önskar sig i present. **BLOMMOR!**

MONIKA ANDERSSON